

حدیث بی فرار

فرقان نامه امام عصر علیهم السلام

دکتر سید محمد کرد بنی هاشمی

سرشناسه: بنی‌هاشمی، سید محمد
عنوان و نام پدیدآور: حدیث بی‌قراری، فرقانامه امام عصر علیه السلام
سید محمد بنی‌هاشمی.
مشخصات نشر: تهران: مرکز فرهنگی انتشاراتی منیر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۸۰ ص.
شابک: ۷-۶۴۵-۵۳۹-۹۷۸-۹۶۴-۶۴۵-۹۷۸-۹۶۴-۵۳۹-۶۴۵-۷
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا.
موضوع: موضوع: محمدين حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ ق.
غیبت، مهدویت، انتظار.
رده‌بندی کنگره: ۴۱۳۹۷ ح ۹۳ ب / ۴ / ۲۲۴ BP
رده‌بندی دیوبی: ۴۶۲ / ۹۷
شماره‌ی کتابشناسی ملی: ۵۱۲۶۶۳۶

شابک ۷-۶۴۵-۵۳۹-۹۷۸-۹۶۴-۶۴۵-۹۷۸-۹۶۴-۵۳۹-۶۴۵-۷ ISBN 978-964-539-645-7 978-964-539-645-7

حدیث بی‌قراری

دکتر سید محمد بنی‌هاشمی

ناشر: مرکز فرهنگی انتشاراتی منیر

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۷

تیراش: ۱۵۰۰ نسخه

چاپ: بهمن

تهران، خیابان مجاهدین، چهارراه ابرسدار، ساختمان پژوهشکان، واحد ۹

تلفن و فاکس: ۰۲۶ (۶) ۷۷۵۲۱۸۳

(خط)

اینستاگرام:
monir_publisher

پست الکترونیک:
info@monir.com

کanal تلگرام:
telegram.me/monirpub

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

تقديم به:

آستان ملکوتی

ليلة الف در

حضرت صديقه طاھرہ سلام علیہا

بنیابت از:

ياران باوفاى سيدالشھر کے اعلیٰ

شمداي گرانفت کر کر بلا

فهرست مطالب

۹	پیش‌گفتار
۱۳	فصل اول: از ولادت تا از دست دادن پدر
۱۳	از پیشگویی ولادت پنهانی امام زمان <small>ع</small>
۱۴	تحقیق پیشگویی‌های امام صادق <small>ع</small>
۱۴	ولادت محramانه
۱۶	دیدارهای حکیمه خاتون با امام عصر <small>ع</small>
۱۸	پیشگویی شهادت پدر و حوادث پس از آن
۱۸	از دست دادن مادر پیش از پدر
۱۹	ملاقات افراد خاص با امام <small>ع</small> پیش از شهادت پدر
۲۰	سفرارش اکید به کتمان امر امام عصر <small>ع</small>
۲۲	فصل دوم: امامت در حال غیبت
۲۲	امامت در خردسالی
۲۴	آغاز غیبت امام <small>ع</small> همراه با ابتدای امامت
۲۶	دو گونه غیبت امام عصر <small>ع</small>

۲۷	پیشگویی پیامبر اکرم ﷺ در مورد غیبت امام دوازدهم علیه السلام
۲۹	دو مرحله غیبت امام علیه السلام از جهت طول مدت
۳۱	تفاوت دو غیبت از جهت نحوه ارتباط با امام غایب علیه السلام
۳۳	بسته بودن باب سفارت در غیبت کبری
۳۴	باز بودن باب تشریف خدمت امام علیه السلام در غیبت کبری
۳۵	قرائن صدق مدعی تشریف
۳۷	داستان تشریف فرستاده ابن قولویه قمی
۴۰	حکمت غیبت امام عصر علیه السلام
۴۵	فصل سوم: ظهور و انتظار فرج
۴۵	سیمای ظهور امام عصر علیه السلام
۴۹	تعیین نشدن وقت ظهور
۵۰	ناگهانی بودن ظهور امام عصر علیه السلام
۵۲	نزدیک شمردن ظهور
۵۳	انتظار فرج: از بزرگترین فرج ها
۵۹	فصل چهارم: دعا برای تعجیل فرج
۵۹	امکان تعجیل در ظهور امام عصر علیه السلام
۶۰	تعجیل فرج بنی اسرائیل به خاطر گریه و ضجه ایشان
۶۱	معانی و جدایی «ضجه» و «بكاء»
۶۲	وجودان عذاب بودن غیبت امام عصر علیه السلام
۶۴	مشروط بودن تعجیل فرج به انجام عمل بنی اسرائیل
۶۶	گریه: از آداب دعا
۶۸	گریه و ضجه در دعا برای امام عصر علیه السلام
۶۹	فرج دعا کننده برای تعجیل فرج
۷۹	فهرست منابع

پیش‌گفتار

خداؤند در قرآن کریم به دو گونه نعمت‌های ایش بر انسان‌ها اشاره فرموده است:

﴿أَسْبَعَ عَلَيْكُمْ نِعْمَةً ظَاهِرَةً وَّ بَاطِنَةً﴾^۱

[خداؤند] نعمت‌های آشکار و پنهان خود را بر شما کامل نمود. نعمت‌های الهی بدون هیچ استحقاقی به خلائق ارزانی می‌شود. برخی از این نعمت‌ها آشکار و برخی دیگر پنهانند. حضرت موسی بن جعفر علیه السلام در معرفی مهم‌ترین نعمت آشکار و نهان می‌فرمایند: نعمت ظاهری، امام آشکار و [و نعمت] باطنی، امام پنهان است.^۲

اکنون دوران امامت امامی است که از ابتدای امامتش در پنهانی و غیبت بوده و نعمت وجودش همواره ناشناخته مانده و مورد

.۱. لقمان / ۲۰

.۲. کمال الدین و تمام النعمه، باب ۳۵، ح ۷

کفران قرارگرفته است. اکنون ۱۱۸۴ سال از غیبت آخرین وصی پیامبر خاتم ﷺ حضرت حجّة بن الحسن العسكري علیه السلام می‌گذرد و هنوز هم حقوق ایشان چنانکه باید شناخته نشده و جهان در محرومیّت از ظهرورش می‌سوزد.

هر یک از ما وظیفه داریم که متناسب با درجهٔ معرفت و ایمان خود، آشنایی عمیق‌تری با تنها باقیمانده از حجّت‌های الهی پیدا کنیم. هیچ‌یک از ما باید به آن‌چه از وظایف خود در قبال ایشان می‌شناسیم اکتفا کنیم و خود را به تکالیفی که انجام می‌دهیم، راضی‌نگه داریم. هر کس در هر مرتبه‌ای از شکر نعمت آن بزرگوار هست، باید سعی کند که به رتبه بالاتر بررسد و در عین حال همواره خود را از شکر حق نعمت ایشان ناتوان ببیند.

در «حدیث بی قراری» به بیان کمترین مرتبه از آن‌چه باید درباره ایشان بدانیم، اکتفا کرده و از بیان بسیاری مطالب دیگر در این زمینه صرف نظر نموده‌ایم. این نوشتار به سفارش و اصرار برخی از شیفتگان امام محبوب‌مان گردآوری شده و امید است که مورد عنایت خود حضرت و استفاده دوستدارانشان قرار بگیرد.

فصل اول کتاب گزارشی اجمالی و دقیق درباره دوران ولادت امام علیه السلام تا زمان شهادت پدر بزرگوارشان است. در فصل دوم مسأله مهم غیبت آن بزرگوار که همزمان با امامت ایشان بوده، مورد کاوش قرار گرفته است. دو گونه غیبت امام علیه السلام و دو مرحله آن و تفاوت این دو مرحله بایکدیگر در چگونگی بهره‌مندی از امام علیه السلام در این فصل به ذکر موردن بحث واقع شده است.

در فصل سوم به ارائه تصویری از زمانه ظهور حضرت و چگونگی

انتظاری که مؤمنان باید نسبت به آن داشته باشند، پرداخته‌ایم و این که چرا انتظار فرج ایشان خود از بزرگترین فرج‌ها به شمار آمده است. در فصل چهارم و پایانی کتاب از این که تعجیل در فرج امام عصر علیهم السلام امکان‌پذیر می‌باشد، بحث شده و سپس به بیان راهکاری برای این امر که همانا دعا همراه با گریه و ضجه برای حصول این مقصود است، پرداخته‌ایم. پایان بخش این فصل، توضیح انواع فرج برای کسی است که به سفارش امام زمان علیه السلام اهل دعای زیاد بر تعجیل فرج می‌باشد. مطابق آموزه‌های اهل بیت علیهم السلام «انتظار» و «دعا» دو محور اصلی و کلیدی در ثابت قدم ماندن بر معرفت و ایمان به امام علیهم السلام در زمان غیبت ایشان است. به همین جهت در این کتاب تأکید اصلی بر همین دو مسأله بوده است. امیدواریم هر چه زودتر شاهد به ثمر رسیدن دعاهای مؤمنان و مظلومان عالم در مورد ظهور منجی عالم بشریّت باشیم.

سید محمد بنی‌هاشمی

ایام ولادت حضرت صدیقه طاهره علیها السلام

جمادی الثانی ۱۴۳۹ - اسفندماه ۱۳۹۶

{ فصل

از ولادت تا از دست دادن پدر

از پیشگویی ولادت پنهانی امام زمان علیه السلام

امام صادق علیه السلام بیش از صد سال پیش از ولادت امام عصر علیه السلام، ولادت پنهانی آن حضرت را پیشگویی فرموده بودند. طبق بیان ایشان برخی از ویژگی‌های حضرت موسی بن عمران علیه السلام در امام قائم علیه السلام وجود دارد که عبارتند از: ولادت پنهانی و غایب شدن حضرت از میان قوم خود.^۱

علاوه بر این تصریح کرده بودند که خداوند توسط حضرت قائم علیه السلام، شیعیان را مورد امتحان قرار می‌دهد. در نتیجه عده‌ای از آنان در ولادت امام علیه السلام به شک می‌افتد، به گونه‌ای که برخی اصلاً ولادت ایشان را منکر می‌شوند.^۲

۱. کمال الدین و تمام النعمة / باب ۳۳ / ح ۱۸.

۲. همان / ح ۲۴.

تحقیق پیشگویی‌های امام صادق علیه السلام

این پیشگویی‌ها به وقوع می‌پیوندد و امام دوازدهم شیعیان دقیقاً مطابق با آن چه جدّبزرگوارشان فرموده بودند، به صورت بسیار پنهانی متولّد می‌شوند. ولادت ایشان در نیمة شعبان سال ۱۲۵۵ یا ۲۵۶ می‌شوند. هجری قمری بوده است.

پنهانی بودن ولادت ایشان زمینه‌ای می‌شود تا به این وسیله شیعیان مورد امتحان الهی قرار گیرند، به گونه‌ای که از ابتدای تولد ایشان تا امروز برخی اصل ولادت ایشان را انکار کرده و می‌کنند. غیبت ایشان از دیدگان مردم نیز امتحان الهی را سخت‌تر کرده و بهانه‌ای به دست دشمنان داده تا اصل وجود امام علیه السلام را مورد تردید قرار دهند.

اماً باید توّجّه کرده که با وجود دو عامل: پنهان بودن ولادت و غیبت ایشان از قوم خویش (که امام صادق علیه السلام در تشییه امام زمان علیه السلام به حضرت موسی علیه السلام به هر دو تصريح فرموده بودند) انکار ولادت حضرت توّسط مخالفان امری خلاف انتظار نبوده است، چنانکه خود امام صادق علیه السلام نیز به این امر از پیش اشاره فرموده بودند.

ولادت محرمانه

ماجرای ولادت امام عصر علیه السلام چنان محرمانه بود که نزدیک‌ترین افراد به امام حسن عسکری علیه السلام یعنی عمه بزرگوارشان جناب حکیمه خاتون هم تا شب ولادت، از آن مطلع نبوده است. در حدیث معتبری که مرحوم شیخ صدوq در کتاب شریف، «کمال الدین و تمام النعمة»

۱. کمال الدین و تمام النعمة / باب ۴۲ / ح ۴.

۲. همان / باب ۴۲ / ح ۹.

نقل فرموده، حکیمه می‌فرماید:

آن شب امام حسن عسکری علیه السلام به دنبال من فرستادند تا افطار را نزد ایشان باشم و فرمودند: امشب خداوند متعال «حَجَّت» را آشکار خواهد کرد و او حَجَّتُ الْهَى در زمین او می‌باشد.

پرسیدم: مادرش کیست؟ فرمود: نرجس. عرض کردم: خدا مرا فدای شما گرداند، هیچ نشانه‌ای در نرجس وجود ندارد (!) فرمود: حقیقت همان چیزی است که به شما می‌گوییم.^۱

در نقل دیگری از همین بزرگوار آمده است که امام عسکری علیه السلام به ایشان فرمودند:

عمهه جان امشب نزد ما بمان، زیرا امشب مولودی که نزد خدای عزوجل، کریم و آبرومند می‌باشد؛ به دنیا خواهد آمد. [همان مولودی که] خدای عزوجل زمین را پس از مرگش به واسطه او زنده می‌کند.

حکیمه خاتون می‌فرماید:

من پرسیدم: از چه کسی [این مولود کریم متولد می‌شود؟] فرمود: از نرجس نه از کس دیگر. و آن‌گاه که دیدم هیچ نشانه‌ای از باردار بودن نرجس وجود ندارد، دوباره خدمت امام علیه السلام رسیدم، فرمود: هنگام طلوع فجر باردار بودن او برای شما آشکار می‌شود، چرا که او نظیر مادر موسی علیه السلام می‌باشد که آثار بارداری در او نبود ولی هیچ‌کس تا زمان ولادت موسی علیه السلام از این امر آگاهی نداشت. چرا که فرعون برای جستن موسی علیه السلام شکم زنان باردار را می‌شکافت و این [مولود کریم] نظیر موسی علیه السلام می‌باشد.^۲

۱. کمال الدین و تمام النعمة / باب ۴۲ / ح ۱.

۲. کمال الدین و تمام النعمة / باب ۴۲ / ح ۲.

این بیان امام علیؑ به روشنی حکمت مخفیانه بودن بارداری جناب
نرجس خاتون و پنهانی بودن ولادت فرزند بزرگوارش را آشکار
می‌سازد.

دیدارهای حکیمه خاتون با امام عصر علیؑ

پس از این‌که حکیمه خاتون، سفارش‌های امام عسکری علیؑ را
در بارهٔ فرزندشان، می‌شنود، چنین می‌فرماید:

همواره مراقب نرجس بودم تا این‌که نزدیک طلوع فجر، اثر حمل
در ایشان ظاهر گردید. امام علیؑ فرمودند: بر ایشان «انا انزلتاه
فی ليلة القدر» را بخوان. خواندم. پس جنین داخل شکم مادر
مانند من (سورهٔ قدر را) قرائت کرد و بر من سلام کرد. سپس
نرجس از دیدگان من ناپدید گردید؛ گویی میان من و او حجابی
زده شد. اما چیزی نگذشت که پردهٔ میان من و او کنار رفت و من
او را غرق در نور دیدم به گونه‌ای که دیدگانم را می‌پوشاند. و
ناگهان با کودک مواجه شدم در حالی که با صورتش به سجده
افتاده و زانو زده بود، در همان حال دو انگشت سبّابه‌اش را بالا
برده و می‌فرمود:

أَشْهُدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ [وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ] وَ أَنْ جَدِّي

مُحَمَّدًا ﷺ رسولُ اللَّهِ وَ أَنَّ أَبِي امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ...

سپس یک‌یک امامان را بر شمرد تابه خودش رسید، سپس فرمود:
اللَّهُمَّ أَنْجِزْ لِي مَا وَعَدْتَنِي وَ أَتِمْ لِي أَمْرِي وَ ثَبِّتْ وَطَأْتِي
وَ امْلِأِ الْأَرْضَ بِي عَدْلًا وَ قِسْطًا.

پروردگارا به آن‌چه وعده‌امدادی، وفاکن و کار مرا به اتمام رسان

فصل اوّل: ولادت تا شهادت پدر * ۱۷

و مرا ثابت قدم بدار و زمین را به وسیلهٔ من از قسط و عدل پُر گردان.^۱

و این‌گونه، موعد همهٔ انبیا و اولیای الهی قدم بر روی زمین گذاشت و عالمی را به نور وجودش منور گردانید. اما این حادثهٔ ناظیر خلقت دور از چشم همگان اتفاق افتاد و جز پدر و مادرش فقط حکیمه خاتون بود که سعادت دیدار این مولود کریم را در ابتدای ولادتش پیدا کرد.

پس از چهل روز بار دیگر امام عسکری علیه السلام حکیمه خاتون را خبر کردند تا بار دیگر فرزند گرامی شان را ملاقات نماید. در این فاصله حضرت به اندازه یک کودک دو ساله بزرگ شده بودند. حکیمه می‌فرماید:

همواره در هر چهل روز یکبار ایشان را می‌دیدم تا این‌که چند روز پیش از درگذشت ابو محمد (امام حسن عسکری علیه السلام) او را دیدم ولی (به واسطهٔ رشد سریع ایشان) او را نشناختم. از برادرزاده‌ام پرسیدم: این شخصی که می‌فرمایی در مقابلش بنشینم، کیست؟ فرمود: این پسر نرجس است و این جانشین پس از من است و به همین زودی مرا از دست می‌دهید، پس از او فرمان بیر و اطاعت کن.

طبق نقل حکیمه خاتون چند روزی از این دیدار نگذشته بود که امام حسن عسکری علیه السلام به شهادت رسیدند و مردم به پراکندگی و چند دستگی افتدند.^۲

۱. کمال الدین و تمام النعمة / باب ۴۲ / ح ۲.

۲. همان.

پیشگویی شهادت پدر و حوادث پس از آن

فاصلهٔ ولادت امام عصر علیهم السلام تا شهادت پدر گرامی شان، چهار تا پنج سال بیشتر نبود. ابوحاتم می‌گوید:

از ابا محمد حسن بن علی علیهم السلام شنیدم که فرمود: «در سال دویست و شصت، شیعیان من پراکنده (چند دسته) می‌شوند». پس در همان سال ایشان از دنیا رفتند و شیعیان و یارانشان به چند دستگی افتادند، برخی از آنان به جعفر [کذاب] گرویدند، برخی دیگر سرگردان شدند و به شک افتادند، برخی در حال تحریر و سرگردانی باقی ماندند و برخی نیز به توفیق خدای عزوجل بر دین خود ثابت‌قدم ماندند.^۱

با شهادت امام حسن عسکری علیهم السلام در سال ۲۶۰ هجری قمری، دوران امتحان سخت شیعیان آغاز شد. کار به آن جارسید که برادر امام عسکری علیهم السلام و عمومی امام زمان علیهم السلام یعنی جعفر کذاب به دروغ ادعای جانشینی برادرش را کرد و عده‌ای را به گمراهی کشاند. تعدادی هم در امر ولایت و امامت به شک و تردید جدی افتادند و به همان حال باقی ماندند و هرگز هدایت نیافرتند. اما عده‌ای هم به فضل و عنایت خداوند، امامت تنها فرزند امام عسکری علیهم السلام را پذیرفتند و بر دین خود ثابت‌قدم ماندند.

از دست دادن مادر پیش از پدر

از حوادث بسیار تلخ برای امام عصر علیهم السلام این بود که وقتی امام حسن عسکری علیهم السلام، همسر خود حضرت نرجس (که نام دیگر شان صَقِيل بود)

۱. بحار الانوار / ج ۵۱ / باب ۱۰ / ح ۱۴ / ص ۱۶۱ و ۱۶۲.

فصل اول: ولادت تا شهادت پدر * ۱۹

را از آن چه بر سر خاندان ایشان خواهد آمد، آگاه کردند؛ آن مکرّمه از حضرت خواست دعا کنند که خداوند مرگ او را پیش از آن برساند و چنین شد.

به این ترتیب مادر بزرگوار امام عصر علیهم السلام در زمان حیات امام عسکری علیهم السلام از دنیا رفتند و روی قبر شریف ایشان لوحی قرار دادند که روی آن نوشته شده: **هذا قبرُ أمّ محمد**: این قبر مادر محمد علیهم السلام است.^۱ مکانی که امام عسکری علیهم السلام برای دفن حضرت نرجس معین کردند، درست پشت مکان قبر شریف خود ایشان است، به گونه‌ای که قبر خودشان بین قبر امام هادی علیهم السلام و همسر مکرّمه‌شان قرار می‌گیرد و اکون در ضریح مطهر حرم شریف سامراء به همین گونه مشاهده می‌شود.

ملاقات افراد خاص با امام علیهم السلام پیش از شهادت پدر

در فاصله این چهار پنج سال عموم شیعیان و غیرشیعیان از مشاهده و دیدار امام عصر علیهم السلام محروم بودند، تا آن‌جاکه شخص بسیار محترم و شریفی چون ابوهاشم جعفری که نزد ائمه علیهم السلام مقام و منزلت والایی داشت و از اصحاب امام جواد علیهم السلام و امام هادی علیهم السلام و امام عسکری علیهم السلام بود، از ولادت امام عصر علیهم السلام اطلاع نداشت.

طبق نقل مرحوم کلینی یکبار که ایشان خدمت امام عسکری علیهم السلام رسیده بود، به ایشان عرض می‌کند که: جلالت و بزرگی شما به من جرأت پرسیدن نمی‌دهد، آیا اجازه پرسیدن می‌فرمایید؟ آن‌گاه پس از اجازه دادن امام علیهم السلام، پرسید: آقای من، آیا شما فرزندی دارید؟

۱. کمال الدین و تمام النعمة / باب ۴۲ / ح .۷

امام علیؑ فرمودند: بلهٔ^۱.

البته در همین برهه زمانی افراد نادری توفیق شناخت امام زمانشان را پیدا کردهند و حتی با آن حضرت سخن گفتند. یکی از این افراد، جناب احمد بن اسحاق اشعری بود که با امام عصر علیؑ - در حالی که سه ساله بودند - ملاقات نمود و ایشان هم مانند ابوهاشم جعفری جزء اصحاب امام جواد علیؑ و امام هادی علیؑ به شمار می‌رفت.

طبق نقل مرحوم صدوق وقتی در حضور امام عسکری علیؑ، کودک سه ساله ایشان را زیارت کرد، نشانه‌ای برای امامت امام زمان علیؑ طلب کرد تا قلبش به آن اطمینان خاطر یابد. در اینجا بود که به جای امام عسکری علیؑ فرزندشان پاسخ احمد بن اسحاق را دادند و با زبان عربی فصیح به او فرمودند:

أَنَا بَقِيَّةُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَ الْمُنْتَقِمُ مِنْ أَعْدَائِهِ فَلَا تَطْلُبْ أَثْرًا
بَعْدَ عَيْنٍ يَا أَحْمَدَ بْنَ اسْحَاقَ!

من بقیه الله در زمین او (خدا) و انتقام‌گیرنده از دشمنانش هستم.
پس ای احمد بن اسحاق پس از مشاهده خودش نشانه‌ای [برای او] طلب نکن!^۲

سفرارش اکید به کتمان امر امام عصر علیؑ

به دنبال این ماجرا وقتی فردای آن روز بار دیگر احمد بن اسحاق خدمت امام عسکری علیؑ می‌رسد، ایشان در پایان ملاقاتشان تصریح می‌فرمایند که آن‌چه برای احمد بن اسحاق آشکار شد، سرّی از اسرار

۱. الكافي / باب الاشارة والنصل الى صاحب الدار علیؑ / ح ۲ .

۲. كمال الدين و تمام النعمة / باب ۳۸ / ح ۲ .

خداآوند بوده که او مجاز به فاش کردنش نیست. به همین جهت او را به کتمان این راز امر فرمودند.^۱

در همین راستا پس از ولادت امام عصر علیهم السلام، نامه‌ای به خط امام عسکری علیهم السلام برای احمد بن اسحاق فرستاده می‌شود که در آن پس از اعلام ولادت حضرت، تصریح شده که باید این امر نزد احمد بن اسحاق پوشیده و از همه مردم پنهان بماند.^۲

سفارش امام علیهم السلام به احمد بن اسحاق نشانگر این است که به دنیا آمدن امام زمان علیهم السلام امری سرّی و محربانه بوده و نمی‌باشد آشکار شود. در این شرایط انکار ولادت حضرت از زمان حیات پدر بزرگوارشان امری خلاف انتظار به حساب نمی‌آید. این امر پس از شهادت پدر که دوران غیبت امام زمان علیهم السلام آغاز می‌شود، شدت بیشتری پیدا می‌کند. متأسفانه امروز هم مخالفان و دشمنان تشیع روی این امر تبلیغ می‌کنند و برخی شیعیان ناگاه شیعه نیز کمابیش تحت تأثیر این تبلیغات قرار می‌گیرند.

مراجعةً مختصری به تاریخ معتبر آن دوران، دروغ بودن این اظهارات را آشکار می‌سازد. ما در این کتاب چون بنای بر رعایت اختصار داریم، بیش از این به توضیح مطلب نمی‌پردازیم. علاقمندان را به کتب محدثان شیعه که درباره این مطلب با تبیّع کافی به تحقیق پرداخته‌اند ارجاع می‌دهیم.^۳

۱. کمال الدین و تمام النعمة / باب ۳۸ / ح ۱.

۲. همان / باب ۴۲ / ح ۱۵.

۳. به عنوان نمونه مرحوم شیخ صدق در کتاب شریف «کمال الدین و تمام النعمة» باب ۴۳، ۲۶ شاهد روشن را برای اثبات وجود امام عصر علیهم السلام ذکر فرموده است.